

DELAVSKA POLITIKA

Uredništvo in uprava:

Maribor, Ruška cesta 5, poštni predal 22, telefon 2326.
Podružnice: Ljubljana VII, Zadržni dom — Celje, Delavska
zbornica — Trbovlje, Delavski dom — Jesenice, Del. dom.
Rokopisi se ne vračajo. Nefrankirana pisma se ne sprejemajo.

Izhaja vsako sredo in soboto.

Naročnina za Jugoslavijo znaša mesečno 10 Din, za ino-
zemstvo mesečno 15 Din.

Malih oglasov, ki služijo v posredovanje in socialne namene
delavstva ter nameščencev, stane vsaka beseda 50 para. De-
bela tiskana beseda stane Din 1.—. Malih oglasov trgovskega
značaja, stane beseda Din 1.—. V oglašnem delu stane pe-
titna enostolpna vrsta D. 1.50. Pri večjem številu objav popust.
Čekovni račun: 14.335. — Reklamacije se ne frankirajo.

Štev. 57.

Sobota, 18. julija 1931.

Leto VI.

Delavci so eno, zato zahtevajo enotnost!

Kadar bodo delavci odločevali s svojim zdravim razumom, ali naj bo delavsko gibanje enotno ali ne, tedaj bo kratek odgovor: »Enotno noj bo!«

Noben delavec se ne bo vpraševal, če sta Peter in Pavel skregana, ne bo vpraševal, ali morda Peter in Pavel nočeta sodelovati zaradi teh ali onih kapric. Še najmanj se bo pa delavec oziral na to, če ta ali oni trdi, da kdo drugemu »nagaja« in da ne more delati z onim, ker sta se že skregala. Tak argumenti bi bili protidelavski. Prav zaradi tega, ker ovirajo take malomeščanske opravilne tesno sodelovanje delavskih organizacij, je potrebno, da se ta škodljiva, puhla šara pomeče v kot in ustvari enotnost delavskega gibanja.

Tako želi delavstvo, tako zahteva delavstvo!

V državi imamo mednarodno priznano deželno centralo Zedinjeno delavsko strokovno zvezo Jugoslavije (URSSJ), ki se v težkih razmerah in v početkih ni mogla razviti kakor bi mi vsi želeli. Toda centralo smo že ustanovili. Imamo jo. In dolžnost vseh iskrenih strokovnih organizacij je bila, da jo podpro, eventualne želje in predloge pa predlože skupnemu kongresu. Ta pot je za vsakega strokovnjaka, za vsakega zavednega delavca sodružna dolžnost in zakon, ki ga je sklenil sam. Napraviti razkol namesto spoštovati svojo dano besedo, pa ne more biti svojstvo organiziranega delavca.

Nočemo biti sodniki. Smatramo pa, da je pot do sporazuma mogoča in nujna. Mogoča je zaradi tega, če tudi upoštevamo osebne kaprice, ker je naloga mešane komisije, ki obravnava ves material ter je paritetna, da se sporazume. Sporazum se mora seveda napraviti absolutno v interesu delavstva. Na podlagi sporazuma postane tudi ORSJ komitant enotnega pokreta.

Stvar je popolnoma enostavna. Če se pa delajo umetne ovire, to ni prav! Ni v delavskem interesu!

Baharija ital. fašizma.

Oster odgovor papežu. — Del duhovništva za fašizem.

Na seji ravnateljstva fašistične stranke so poročali dne 11. t. m., da šteje fašistična stranka 730.341 članov, 113.154 članic in 29.392 pripravnikov. (Kje je pa drugih 46 milijonov Italijanov). Poleg teh članov imajo še mladino. Za propagando režimskih idej so dovolili en milijon lir.

V svrhu demonstracije so sklenili, prirediti v gorenji Italiji mobilizacijo fašističnih množic s pozivom 48 ur prej.

Najbolj so pa fašisti jezni na papeža, ker je rekel v svoji okrožnici, da črne srajce prisezajo zaradi kruha. Direktorji fašistične stranke odklanjajo to žalitev, ki skuša ponižati vero črnih srajc. Vatikan dolži direktorji, da se je sedaj zvezal s prostozidarji. Fašistična stranka je pa popolnoma čista (Matteotti in dr.) in brez fraz.

Za Vatikan najnepriljubitejše je pa dejstvo, da so na sejo direktorija poslali zaupniki katoliške univerze sv. Srca zaupnico režimu in voditelju fašizma Mussoliniju, češ, da so vdani, navdušeni in zvesti v popolnem soglasju s svojo katoliško dušo in z verskim vodstvom rimske cerkve.

Kriza v Nemčiji.

Zadnje volitve v Nemčiji, pri katerih so nacionalistični nemški fašisti dosegli 107 mandatov v državnem zboru, so zbujale v inozemstvu znatno nezaupanje. To nezaupanje je prevečevalo najbolj Francijo, ker so fašisti oznanjali revanšo proti Franciji in zavračali vojne dolgeve, na katerih so interesirane države zmagovalke. Nemški nacionalistični pokret je uganjal razna divjaštva, vznemirjal javnost tako, da so se jeli omenjeni interesi bati, ali bo Nemčija v stanu izpolniti mirovne pogoje ali ne, ker je večkrat kazalo, da se nahaja na pragu fašistične diktature ali pa državljanske vojne. Tako je ginevalo zaupanje držav v Nemčijo, kar je imelo za posledico: beg domačega kapitala v inozemstvo in zaporo kreditov po bankah inozemstva.

Naravna posledica tega razvoja je, da je v nemškem gospodarstvu vedno bolj primanjkovalo prometnega kapitala. Velike banke, ki imajo naložene kapitalije v industrijah, so ostale brez sredstev za izplačila in transakcije, ker je velika večina kapitala naložena v industrijah trajno in ni mogoče razpolagati z njo poljubno in po potrebi ostalega trga, če je bil mobilni kapital z odtegnitvijo kreditov in pobegom v inozemstvo reduciran na minimum.

Iz vsega tega razvoja je razvidno, da je kapitalistični sistem krivec, ki je izbral politični položaj v svoje sebične namene.

K vprašanju je izdalo tudi vodstvo socialne demokracije oklic na nemški narod, v katerem nastopa najostreje proti kapitalizmu. Ne takozvano marksistično slabo gospodarstvo, ampak kapitalistični sistem je kriv poostrene krize. Kapitalistično podjetništvo, tako pravi oklic, kličie inozemstvo na pomoč. Toda znatni del tega podjetništva je denarno podprl meseca septembra lanskega leta zmago nacionalistične reakcije ter do danes z vsemi svojimi sredstvi pospeševal akcije teh ljudi, ki so rušili kredit Nemčiji v inozemstvu. Ob uri največje nevar-

nosti zahtevamo odločno izpremembo te politike. Svetovno gospodarstvo bank in težke industrije spravlja gospodarstvo v prepad. Temu gospodarstvu bo treba napraviti konec. Državna pomoč je opravičena le takrat, če ostane vpliv države trajno zagotovljen v interesu splošnosti. Priti mora temeljito očiščenje gospodarstva, neglede na kapitalistične posebne interese. Inozemska pomoč v zadostni izmeri je potrebna. V ta namen je potrebna zunanja politika sporazumevanja, ki je pa ne smejo spremljati ne parade sovražnosti ne prestižna domišljavost.

Nezaupanje v inozemstvu napram Nemčiji je tudi vzrok, da predvsem Francija zahteva za moratorij in nove kredite politične garancije, ki so naperjene proti revanšni politiki nemških fašistov, oziroma državni politiki, ki bi direktno ali indirektno podpirala te tendence. Nemčija se ne sme oboroževati, mora fašistično gibanje zatreti in sklepati pogodbe z drugimi državami v soglasju z Društvom narodov.

Zahteve so sicer za nemško buržuazijo poniževalne. Ali ni drugega izhoda, kakor da Nemčija sprejme pogoje in se s tem tesneje spoji z intencijami ostalih držav tudi v interesu Evrope, kakor pravi celo angleška delavska vlada.

Posredovalno vlogo med Francijo in Nemčijo pa je prevzela angleška delavska vlada in Henderson sam je bil te dni v Parizu, kjer se je mudil tudi ameriški delegat Stimson, da doseže sporazum. Angleška delavska vlada naglašja povsem odločno in dosledno, da se mora Nemčija sporazumeti, sporazumeti predvsem z evropskimi državami in sodelovati z njimi. Svetovni mir in ozdravljenje svetovnega gospodarstva je namreč odvisno od sodelovanja držav v interesu splošnosti, od suprematstva državne politike nad kapitalističnimi skupinami, ki eksploatirajo človeško družbo neusmiljeno.

Tedaj nastopi sodelovanje, tedaj bo mogoče urediti gospodarstvo in preprečiti kapitalistične vojne.

Nemčija si hoče sama pomagati?

Nemška sanacija na račun delavcev in nameščencev?

Nemške zasilne naredbe obdajajo delavstvo hujše kakor posestne sloje. Šlo je v tem primeru za kritje državnega proračuna. Sedaj, ko je nastopila nova težka gospodarska kriza, ki jo je, skoro lahko rečemo, povzročil nemški kapitalizem iz spekulativnih namenov, pričenjajo kapitalistični krogi novo gonjo proti delavcem in nameščencem. Izprožili so namreč misel, da je treba znižati delavske in nameščenske plače za 30 odstotkov.

Ta zahteva nemškega kapitalizma je nova past, s katero bi kapitalisti radi spravili delavstvo v večjo socialno mizerijo, obenem pa tudi uničili tretjino kupne moči v državi ter polagoma spravili državno gospodarstvo v nove stiske.

Socialna demokracija je že v svojem oklicu na narod opozorila na to namero, pred katero prav resno svari nemške kapitaliste.

Manever, ki kratkovidnim ljudem sijajno imponira, je prav dobro zamišljen.

Nemški špekulanti tirajo Nemčijo v fašizem.

Nemška vlada hoče doseči sporazum s Francijo in Anglijo, da do-

bi kredite ter ostane manj odvisna od nemškega velekapitala. Predvsem organizira opozicijo proti sporazumu dr. Schacht s težko industrij in nacionalisti, ki jim s svojimi letaki in rabukami pomagajo tudi komunisti. Na strani teh je tudi predsednik republike Hindenburg, ki ga imenuje bivši cesar Viljem tatu. Kapitalisti zahtevajo, da se odkloni tuja pomoč in hočejo sami reševati nemški gospodarski problem z — novim oplačkanjem naroda, čim dobe oblast nad državo.

Angleška delavska vlada sklicuje iz teh razlogov za ponedeljek v London konferenco zunanjih ministrov, kjer se bo ukrepalo o nadaljnjih korakih.

Brüningova vlada se nahaja v kritičnem položaju.

Zopet redukcije v Trbovljah.

Kakor smo že zadnjič poročali, je podjetje Dukić sklenilo reducirati večje število rudarjev. Medtem je bilo te dni 159 rudarjev, zaposlenih pri dnevnem kopu, odpuščenih. Narodnjaki so pa rekli, da ne bo nobenih redukcij več.

Za samoupravo delavskega zavarovanja

Izpremembe v vodstvu socialnega zavarovanja.

Za komisarja osrednjega urada za zavarovanje delavcev v Zagrebu je bil nedavno imenovan Marko Bauer, generalni tajnik zagrebske zveze industrijcev. Generalni ravnatelj dr. Arselin je bil odpoklican in reaktiviran prejšnji generalni ravnatelj Milan Glaser, ki je bil nedavno upokojen.

V zadnjem času je bilo tudi več manjših okrožnih uradov razpuščenih in združenih s sosednjimi, kar nedvomno zahteva precej dela, dasi je stvar morda praktično utemeljena.

Nameravajo se pa baje, kakor smo čitali, izvesti še nadaljnje personalne izpremembe. Tako zlasti v komisarijatih, ki so uvedeni v socialnem zavarovanju. To vprašanje je kočljivo s stališča delavstva, kakor ono glede pogostih izprememb upravnih organov.

Nahajamo se namreč tik pred revizijo socialne zakonodaje, ki je eminentne važnosti za delavstvo. Pri reviziji socialnega zavarovanja je neobhodno potrebno, da sodelujejo interesi delavci in delodajalci ter ljudje, ki imajo praktične izkušnje v izvajanju socialnega zavarovanja. Predvsem so interesirani zavarovanci iz dveh razlogov:

1. ker se podjetniški krogi zavzemajo za poslabšanje socialnega zavarovanja in

2. ker gre za uvedbo zavarovanja za invalidnost in starost.

Naša zahteva je predvsem,

da se uvede samouprava,

ki je zakonito predvidena. Samouprava je oblika, ki omogoča, da prihajajo v njej želje in zahteve do izraza. Komisarijati so pa zasilne uprave, ki niso utemeljene in ne nudijo nikakršne garancije za redno poslovanje, marveč je to odvisno le od osebe in morale komisarja.

Neprestano izmenjavanje upravnih organov in upravo namestujočih organov pomeni motenje v kontinuiteti dela, morda tudi enostransko zastopanje interesov, ker je težko pričakovati absolutno objektivnost od posameznika. Zato zagovarjamo samoupravo.

Predvsem pa smo mnenja, da morajo biti organi socialnih ustanov ljudje, ki zastopajo interese zavarovanja, bistvo zavarovanja. Upravo vodeči organi bi torej nikdar ne smeli biti ljudje, ki zahtevajo, da naj se socialne ustanove poslabšajo glede svojih nalog in vsak organ, ki bi sprejel zaupno mesto v teh zavodih z namenom, da ustanovo poslabša, bi po našem mnenju moralno ne delal prav. Zakaj vsak funkcionar, ki prevzame funkcijo v takem zavodu, mora imeti voljo, da namene ustanove pospešuje. Če take volje nima, je napaka, če se ga postavlja na taka zaupna mesta, ker preti nevarnost, da bo delal proti namenom zavoda namesto za namene.

Bojazen delavstva je utemeljena. Zato zagovarja samoupravo, da ima vsaj nekoliko kontrole nad delovanjem in izvajanjem socialne zakonodaje ter da prepreči tendence, ki streme za poslabšanjem delavskega varstva.

Macdonald v Berlinu. V petek je odletel Macdonald z aeroplanom v Berlin. V ponedeljek se zopet vrne v London.

Pred otvoritvijo novega ogrskega parlamenta.

Vlada ima večino — kljub temu pa se je opozicija ojačila.

V okoli desetih dneh so bile volitve v ogrski parlament končane. V ponedeljek, dne 20. t. m. bo prva seja novega parlamenta, ki bo rešila formalnosti, potem pa šla na trimesečni dopust.

Zbornica šteje 245 poslancev; od teh jih pripada vladni večini 191. Za vladno pa je nedvomno tudi nekaj nestranskih, ki imajo v parlamentu 19 mandatov. Opozicija šteje 36 poslancev (14 socialnih demokratov) in če se ji pridruži nekaj nestranskih, utegne šteti nad 40 poslancev, dočim bo podpiralo vladno okoli 200 poslancev. Vlada si je s svojim volilnim redom, ki ga je pred nekaj leti uvedla, zagotovila večino iz javnim glasovanjem in s krivičnim poročem. Prava posebnost je sistem priporočila. Če podpisano število volilcev priporoča kandidate in ni nasprotnih kandidatur, tedaj se smatra priporočena lista za izvoljeno brez volitev. Na ta način je bilo izvoljenih 60 poslancev, torej dejansko voljenih le 185. V okrajih, ki imajo javno volitev, je pa seveda zaradi terorja težko dobiti 500 ali 1000, to je 10 odstotkov vseh volilcev za opozicijske stranke. Vladne stranke so dobile 886.000 glasov in 134 poslancev od 185 izvoljenih, opozicija, ki je dobila 590.000 glasov, je dobila 36 poslancev. Večinska stranka (tukaj koalicija) ima pravico še do enkrat toliko poslancev kakor jih je bilo izvoljenih.

Kljub povoljnemu uspehu za vladno večino je ta vendar izgubila pri teh volitvah 21 mandatov. Leta 1926 so dobile opozicijske stranke v volilnih okrajih z javnim glasovanjem 55.000 glasov, pri zadnjih volitvah pa 341.000, kar pomeni znaten napredek opozicije.

Kako so se vršile volitve, pove notranji minister sam, ker pravi, da je poraz opozicionalcev povzročila »prevelika marljivost lokalnih oblasti, ki ne odgovarja intervencijam vlade.« Nazadovale je stranka malih kmetov, ki šteje le 5 poslancev, dočim jih je štela še v oni predzadnji parlamentarni dobi 33. V parlamentu je dobro zastopana reakcijska aristokracija s 30 poslanci.

Vlada ima torej dovolj jak parlament, da bo še nadalje izvajala svoje načrte, čeprav se je opozicija od zadnjih volitev znatno okrepila po svojih glasovih. Gospodaril bo dalje grof Bethlen.

Zbirajte za tisk. sklad!

A. Zarin:

Dašina zgodba.

1.

Daša se je prebudila od ostre, mučne boli. Zvila se je pod odejo in je napenjala svojo voljo, da bi ne zakrčila in obilita z hladnim potom je zamrla, zasadišva zobe v blazino.

Bolečina je nalahko pojenjala. Daša se je zavrnila in olajšano vzdihnila.

Ležala je v majhni kamrici, odgrajeni od kuhinje z leseno pregrado. Svetloba petrolejke je pronicala iz kuhinje skozi polodprte duri in Daša je slišala, kako se v kuhinji pri štedilniku suče prebujena Lukerjeva.

Njena postelja je bila že pospravljena.

Tudi njej bo treba vstati. In pri tej zavesti se je Daša predstavila cela vrsta neznosnih muk. Usmiljenje do same sebe ji je krčilo srce; iz oči so ji stopile solze in spolzele preko lic na blazino. Težko je vzdihnila.

— Si se zbudila? Kaj? — se je oglašila v kuhinji Lukerjeva. — Vstani brž, bove skupaj kavo pile!

— Takoj, Lukerjuška! — je zbravši moči, odgovorila Daša. Opiraje se z obema rokama ob posteljo se je dvignila, opustila noge in sedla. Ču-

Besede starega angleškega maršala.

Mirovne manifestacije v Londonu.

V soboto so priredile vse tri stranke: delavska, liberalna in konservativna stranka v Londonu demonstracijo za razorožitev. Predsedoval je feldmaršal Viliam Robertson; govorili so Macdonald, Baldwin in Lloyd George.

Predsednik shoda je rekel med drugim:

»V Versaillu ste pisмено in ustno obljubili, da boste razorožili in da je Nemčija le prva, ki mora razorožiti. Te obljube niste izpolnili, in nihče ne more zahtevati od Nemčije poniževanja še dalje.

Rojakom kličem, da oboroževanje še nikdar ni preprečilo vojne in vojna še ni koristila nobenemu narodu in nobena vojna še ni rešila spornega vprašanja v resnici ter spravila s sveta... Milijone življenj in dober je uničila zadnja vojna, a bodoča bo še grozovitejša. Človeški možgani in razni pomočki bi se pač lahko porabili za kaj boljšega.

Macdonald je povdaril med drugim: Povedal je, da je že agitiral proti vojni. Anglija pa je edina država, ki razorožitev že praktično izvaja. Ne mara imenovati nobenega naroda, toda noben narod doslej ni sledil zgledu Anglije.

Tudi v Angliji so kritiki in dvomljivci. Vsem tem pa pove lahko sam in tudi Baldwin in Lloyd George, da so dali zastopniki Anglije in s tem

za vse Angleže častno besedo, da bodo izposlovali ne le razorožitev svoje vojne sile, marveč razorožitev vseh držav sveta. Od te prevzete dolžnosti Anglija ne bo odstopila in v tej dolžnosti hodi ves narod edin.

S pobožnimi željami in obljubami pa ni nič storjenega. Svet ne pričakuje iz Ženeve samo resolucije, marveč resnično znižanje oborožitve v številkah, v tonaži, v številu vojske in vojnem materialu. Hodimo v Ženevo z namenom, da narode pregovorimo, jim dokažemo, jih opozarjamo na to, kar so obljubili, hoteč jih s tem spraviti do tega, da bodo z nami delali z razumom za odpravo sramotnih vojnih oboroževanj, s katerimi se danes bavi človeštvo vsega sveta.

V enakem zmislu je govoril Baldwin ter povedal, da je imela Anglija ob koncu vojne 3300 vojnih letal, danes jih ima še samo 300. Baldwin povdarja, da upa, da se priključita Društva narodov tudi Amerika in Rusija. Anglija bo vztrajala na razorožitvi. Lloyd George je posebej očital Franciji in zaveznikom, češ, da zahtevajo, da Nemčija izpolni obljubo, dočim sami nočejo izpolniti dane obljube.

Manifestacije se je udeležilo nad 10.000 ljudi; ta naj bo poziv k mednarodnim manifestacijam proti vojni.

Otvoritev konstituante v Španiji.

Za predsednika španske konstituante je bil izvoljen dne 15. t. m. s 363 glasovi socialist Julian Besteiro. Za podpredsednike so bili izvoljeni en radikalec, en socialistični radikalec, član republikanske liberalne desnice in član nacionalistične akcije. Predsednik zbornice v Španiji še ni bil nikdar izvoljen s tako večino. Volitev je vsekakor rezultat republikanskega dogovora.

Dr. Schacht predsednik državne banke?

Nemčija se noče politično vezati. Ker zahteva Francija politične obveze za svojo pomoč Nemčiji, je dobila pomoč v javnem mnenju klika kapitalističnih magnatov. Če torej ne pride med velesilami in Nemčijo do sporazuma, je najmanj, kar smemo pričakovati, da dobi nemški velekapital popoln vpliv na politiko nemške države. Pred tem dejstvom se nahaja Nemčija, ki je doslej vsaj v glavnem branila svojo republikansko demokracijo.

Mednarodna delavska olimpiada

se začne v nedeljo, dne 19. julija na Dunaju in se zaključi z glavnimi svečanostmi v nedeljo, dne 26. julija. Organizacija in spored olimpijade sta tako vzorna in mogočna, da bo ta prireditve prekašala vse dosedanje internacionalne uprizoritve. Pred tako organizacijo se skrijejo vse olimpijadne prireditve drugih organizacij. »Svoboda« je razposlala vsem prijavitelcem ves potreben material. Iz Slovenije gre skupno 81 ljudi na olimpijado. Prva večja skupina se odpelje iz Ljubljane 19. julija z brzovlakom ob 0.30 in s prihodom na Dunaj ob 9.15 istega dne, druga skupina pojde s potniškim vlakom 23. julija o polnoči in s prihodom na Dunaj ob 15.30, tretja pa isto noč z brzovlakom ob 0.30.

Večina Jugoslovancev je nastanjena v Lehlingsheimu, V. okraj, Stolberggasse, jedli pa bodo v restavraciji Anna Csertek, II. okraj, Prater 125 (natančen naslov glej str. 59 »Festführerja«).

O poteku olimpijade bo poročala »Delavska Politika«. Natančno pregledno poročilo bo v avgustovi številki »Svobode«.

Doma in po svetu.

Pohujšanje bi bilo spraviti s sveta, pa bi nastal na svetu socialni raj. Proč z bubi-frizurami, proč s kratkimi krili, proč s predstavami v kinih, v gledališčih in proč gorje vsega gorja, s plesi in veseljami, če nimajo prav posebno »kulturnega« namena. Če se vse to odpravi, bodo tudi tisti, ki zaslužijo po en do tri dinarje na uro ali delajo v letu namesto po 300 dni samo po 100 dni ali še ne, imeli v desetih letih, če ne prej, vsak svojo luksuzno vilo ali pa morda celo veliko palačo. — Tako modrujejo možje, ki živijo v boljših socialnih razmerah kakor oni, ki niti za živež ne zaslužijo. — Pohujšanje, kultura! To so subjektivni pojmi, ki si jih sit človek drugače razlaga kakor lačen. Najmanj pa odgovarjajo taka načela času. Predvsem mora delavec živeti; pristradano imetje ekspropriira itak v najkrajšem času zopet sedanji gospodarski sistem. Nočemo pa s tem nikogar navajati k razkošnosti in pohujšljivemu vedenju. Dolžnost človeka je seveda, da ima etičen, socialno etičen čut ter da vse svoje življenje uravnava pametno in se izpopolnjuje k vedno večji popolnosti. Nezmiselno bi pa bilo ustvarjati ječe, omejevali razvoj s terorjem. Dajte narodu današnjim razmeram primerno in potrebno vzgojo in narod se bo dvigal sam. Dokler boste pa vihteli bič nad njim, ne da bi razumeli njega socialni položaj in vpoštevali njega potrebe, niste na pravi poti. Vsak človek, ne le delavec, mora predvsem poznati svojo socialno nalogo v človeški, ne v kapitalistični družbi, pa ne bo treba več — »moralnih« paragrafov.

Provizorna trgovinska pogodba med Jugoslavijo in Avstrijo, ki je potekla dne 16. t. m., je bila podaljšana do dne 20. t. m.

Sljeme gori. Na pogorju Sljeme pri Zagrebu se je v dolžini več kilometrov razširil gozdni požar, ki je napravil milijonsko škodo. Pri gašenju sodeluje vojaštvo.

Reparacijskega mesečnega obroka 15. julija mednarodna banka ni zahtevala. Berlin je bil o tem sklepu obveščen iz Washingtona.

Nemci beže z denarjem v inozemstvo. Od septembra l. l. do danes so spravili v inozemstvo okoli 6 milijard mark (78 milijard dinarjev) valut. Odtod velika gospodarska kriza.

Skladišče orožja so odkrili v Berlinu pri nekem predmestnem puškarju. Za odvoz orožja so rabili več tovornih avtomobilov. Puškarja so zaprli, orožje pa, pravi policija, da so zbirali komunisti.

— Najbrž dobimo južno vreme, — je začela Lukerjeva, in pri tem pihala na podstavek — tako me trga po nogah. Že ne morem več prenašati. Nikitišna mi je pravila, da jih z mravljinim špiritom nadrgne. Tudi jaz ga bom šla v trgovino kupiti.

V kuhinjo je vstopila majhna starčka s prišpičenim nosom in v garnirani obleki.

— Zdravstvujte, pestunja! — je pozdravila Daša.

— Zdravstvujte, Irina Nikitišna! — je rekla Lukerjeva — kako ste spali?

— Tudi Vam, zdravstvujte! — je odvrnila starčka. — Ali ste skuhala mleko? Nikoluška se je že zbudil in kriči. A ti, Militrisa Kirbitjevna, kako da še zdaj kavo piješ. Ali ni-maš dela?

— Pa kaj vam do tega, pestunja? — reče Daša. — Saj je šele pol sedmih. Moje delo je pri gospej; a ona, kakor veste, še ob enajstih ne vstane.

— Tako-o! — je rekla starčka, majala z glavo in gledala izpodbočno. — A sobe pospravljati? Se bodo same, kali? In obleko očistiti? Se bo tudi samo? Zadnjič sem Arkadiju Lvoviču morala jaz galoše obrisati. Oh, punca, punca, za teboj se palica jočel! — Neprijazno je pogrozila Daša, prelila mleko v vrč in je odšla iz kuhinje. (Dalje prihodnjé.)

tila je po vsem telesu brezpomočno slabost. Črez minuto je zbrala sile in se je zavrnila.

Navsezadnje se je treba premagati.

— Kaj se tam spet toliko obotavljaš? — se je znova oglašila Lukerjeva. — Ali spet ne moreš?

— Da, da, takoj! — je hitro odgovorila Daša, zlezla s postelje in se začela oblačiti.

Največ muke ji je napravljalo — korzet, toda brez njega ne sme. Vsi bi opazili.

Stisnila je zobe, nagrbčila tenke, ravne obrvi in je začela na korzetu vtegovati zanjke. Vlekla ga je za ogle, zategovala in stiskala kolikor je imela moči, vtegovala je trebuh kolikor je mogla in je lovila s kovinasto zanjko gumb. Gumbi so škrtali drug za drugim, stiskajoč ji z močno jadrovino boke, grudi in trebuh tako, da skoraj ni mogla več dihati.

— Naj li nalijem ali počakam? — se je zopet oglašila Lukerjeva.

— Nalij! — je odvrnila Daša, ki je zapela poslednji gumb, se utrujena spustila na posteljo in si z rjuho otirala pot s čela.

Čez minuto se je dvignila in je z brisačo v rokah hitro odšla k vodo-vodu.

Debela, rdečelična Lukerjeva je sedela pri mizi pred ogromno skodelo kadeče se kave, nalivala si jo je na podstavek, velik kakor krožnik, da se ji poprej ohladi in je rekla: — Nisem te mogla pričakati. Hotela sem te zbuditi, pa si se mi smilila. Strašno si stokala ponoči.

Daša je nalašč postavila obraz pod curek hladne vode, da zakrije svojo zadrego.

— Najbolje, da greš k zdravniku, res, če ne, bog nas varuj, se pojavi kaka mrzlica ali kaj podobnega in te zavlečejo v bolnišnico. S takimi kot smo mi, dosti ne ceremonijo, — je, srebaje kavo s podstavka, govorila Lukerjeva. — Čakaj, pride tvoj oče, pa mu povem.

Daša je vztrepetala in prebledela. Samo tega ne! Ali ona je molčala in se je pazljivo začela otirati, potem je odšla za pregrado, si počesala lase, oblekla je bluzo in predpasnik in je odšla v kuhinjo.

— No, dobro jutro, zdravstvujte! — je z nasmehom pozdravila Lukerjevo, se obrnila proti svetim podobam in se prekrizala.

— Tudi Vam! Postavi kozico z mlekom h kraju. Vidiš, vre! Potem pa sedi, da piješ. Pojdi no, saj bo že vse hladno.

Daša je odmaknila kozico z mlekom, nato pa je prisledla k mizi.

V Nemčiji snujejo novo stranko. V sredo, dne 1. julija, se je vršil v Draždanah v Nemčiji sestanek osebnosti, ki se udeležujejo zlasti v gospodarstvu. Na tem sestanku je bil prejšnji predsednik državne banke dr. Schacht. Na sestanku so dokazovali, kako izgubljajo razne politične stranke pripadnike in da je zaradi tega treba ustanoviti novo politično stranko na podlagi individualističnega gospodarskega naziranja. Napraviti je treba črto med kolektivizmom in individualizmom. — Sestanek je bil torej naperjen proti vsem akcijam za socialno preskrbo v področju države. To je tisti nesrečni kolektivizem.

Za zboljšanje železniškega prometa v Nemčiji. Nemška Reichsbahn namerava uvesti nove vozove na električni pogon, ki bi vozili z brzino do 150 km na uro. To bodo nekaki avtobusi na tračnicah, v katerih bo prostora za 100 potnikov. Z gradnjo vozov so že pričeli.

Proračun mesta Berlin. Berlinski občinski svet je imel pred kratkim sejo, na kateri se je bavil z novim proračunom, ki je bil sprejet. Proračun znaša ogromno vsoto, in sicer 1.43 milijard mark ali v naši valuti 19 milijard in 305 milijonov dinarjev. Ta ogromen proračun izkazuje pri-manjkljaja v znesku 845 milijonov dinarjev. Ta proračun samo enega mesta je več kot polovico višji od našega državnega proračuna.

Praški nadškof dr. Kordač je odstopil. Praški nadškof dr. Kordač je resigniral na svoje službeno mesto — zaradi visoke — starosti. V Rimu so njegov odstop vzeli na znanje. Dr. Kordač nam je znan po svojih pastirskih listih, ker je v nekaterih jasno odločno nastopal proti kapitalizmu in izkoriščanju. Dr. Kordač je bil že star mož, pa je povedal včasih nekaj resnice, kar pa seveda ni bilo vsem všeč, ker imajo rajši, da se resnica zamolči, kakor da se povzroča zamero.

Stališče belgijskih socialistov v slučaju vojne izbruh. Generalni svet belgijske delavske stranke je po nekaterih spremenljivih predlogih, ki jih je stavil Vandervelde, sklenil predlagati na mednarodnem socialističnem kongresu na Dunaju tezo o stališču socialne demokracije v slučaju izbruh nove vojne. V tezi se navaja, da ima potem, ko se je ugotovilo, katera država je napadalka, delavstvo te države stopiti v akcijo in da morajo ostale države proglasiti nad državo napadalko gospodarski bojkot.

Macdonald in Henderson na kontinentu. V terek je angleški minister zunanjih poslov obiskal kolonialno razstavo v Parizu, kjer se je sestal s francoskim ministrskim predsednikom Lavalom in zunanjim ministrom Briandom. Razpravljali so predvsem o nemški gospodarski krizi. Pri odhodu iz Londona ga je na kolodvoru nemški poslanik Neurath natančno informiral o najnovejših dogodkih v Nemčiji. Iz Pariza se Henderson 16. julija poda v Berlin, kamor bo istega dne z letalom prispel tudi Macdonald.

Gandhi potuje v London. Indijski nacionalist Gandhi potuje v London k angleško-indijski konferenci glede indijske ustave. V Londonu se bo naselil v predmestju ter se bo hranil z mlekom in sadjem. Obiskov ne bo delal, dasi ga vabijo angleški in indijski bogataši na pojedine.

Tomski rehabilitiran. Kot posledica novega Stalinovega kurza je tudi zopetni vpoklic bivšega predsednika rdečih strok. internacionale Tomškega, ki je lansko leto prišel navzkriž s Stalinovo politiko in je bil zato odstavljen ter deportiran v provinco. Sedaj je sprejet v svet svetovskih narodnih komisarjev.

Nova iznajdba za oddajanje tajnih brezžičnih brzojav. Znanemu francoskemu inženirju ter raziskovalcu na polju brezžične telegrafije se je posrečilo iznajti način oddajanja ter prejemanja tajnih brezžičnih brzojav. Nihče ne bo v stanu take brzojavke vloviti.

Maribor.

Razsodba v procesu proti 43 mariborskim mesarjem. V četrtek dne 16. t. m. je bila po dvodnevni razpravi razglašena sodba v prvem procesu proti 43 mesarjem. Od 43 obtoženih mesarjev so bili obsojeni sledeči: Filipič Franc na 25 dni zapora in na prepoved izvrševanja obrti za dobo dveh mesecev ter Din 1250 denarne kazni; Blaž Gsellmann 8 dni in 400 Din globe; Alojz Kliček na 15 dni in 750 Din; Kramberger 8 dni in 400 Din; Lah Ivan 15 dni in 750 Din; Leyrer Jože 8 dni in 750 Din; Lipovšek Ivan 8 dni 400 Din; Dobnik Avgust 8 dni in 400 Din; Plahuta Josip na 25 dni in 1250 Din; Pogačnik na 15 dni in 750 Din; Polanec Ivan 8 dni in 400 Din; Oto Polegeg 8 dni in 400 Din; Anton Rock 8 dni in 400 Din; Romih F. 8 dni in 400 D; Smrekar Lenart 15 dni in 750 Din; Rudolf Sollak 8 dni in 400 Din; Šunko F. 8 dni in 400 Din; Veršič 8 dni in 400 Din; Viher Viktor 15 dni in 450 Din; Vlahovič Ljudevit 15 dni in 450 Din; V. Veitzel 8 dni in 400 Din; Wutte F. 8 dni in 400 Din; Zalogar M. 15 dni in 750 Din; Zokaly Josip 8 dni in 400 Din; Zokaly Franc 25 dni in 1250 Din; Cigler Jernej 8 dni in 400 Din; Josip Draš 15 dni in 750 Din; Brezočnik Roman 25 dni in 1250 Din; Boršič Franc 15 dni in 750 Din; Ivan Benzik ml. 8 dni in 400 Din; Ivan Benzik st. 8 dni in 400 Din; Bach L. 15 dni in 750 Din denarne globe. Devet obtožencev pa je bilo vsled pomanjkanja dokazov oproščenih. Vsa širša javnost, zlasti pa revni sloji, ki so trpeli vsled navijanja cen mesa, so sprejeli obsodbo z zadovoljstvom na znanje. Sodil je sodnik g. Levstek, državno tožilstvo je zastopal držav. pravnik g. dr. Hohnik, kot sodna izvedenca pa sta bila mag. nadsvetnik Hinterlehner in Rebenšek iz Celja. Tožba je torej sedaj izrečena. Na tržnem nadzorstvu in pristojni oblasti pa je sedaj ležeče, da strogo pazi, po kakšni ceni se bo v bodoče prodajalo meso in da v slučaju, če se niso mesarji iz tega procesa nič naučili, takoj zopet uvede postopanje.

105 praznih stanovanj v Mariboru. — Kakor je razvidno iz poročila zadnjega ljudskega štetja, se nahaja v našem mestu 105 nezasedenih stanovanj. Iz tega bi se lahko sklepalo, da ima naše mesto dovolj stanovanj in da ne pozna več stanovanjske krize. Temu pa seveda ni tako. Šele pred kratkim smo v našem listu poročali o trnjevi poti družinskega očeta, ki je pri številnih hišnih lastnikih prošil za podelitev stanovanja, pa ni nikjer uspel iz razloga, ker je oče dveh otrok. Hišni lastniki pa se kljub temu, da so po večini pripadniki katoliške akcije, ničesar tako ne branijo kot pa najemnikov, ki imajo otroke. Nehote se nam zato vsiljuje vprašanje, ali res ni nobenega sredstva, s katerim bi se hišne lastnike, ki imajo prazna stanovanja, moglo prisiliti, da bi oddali stanovanja v najem. V času, ko so številne družine brez stanovanja in ko stanuje v malih sobah s številnim ali celo v pralnih kuhinjah do 10 oseb, špekulirajo gotovi hišni lastniki s praznimi stanovanji. Hvalevredno je nastopilo mariborsko državno tožilstvo proti nekaterim mariborskim pekom in mesarjem, ki so navijali cene svojim izdelkom. Priporočljivo bi bilo, da ministrstvo za socialno politiko izda tudi odredbo proti hišnim lastnikom, ki špekulirajo z oddajo stanovanj.

Državni most je prevzela v oskrbo mestna občina; kdaj bodo most popravili, pa še ni znano. Pač skrajni čas, da se v tem pogledu ukrenejo potrebni koraki.

Štetje z vodo. Vsled obstoječe suše in izredno velike uporabe vode je nastopilo občutno pomanjkanje vode. Da se prepreči morebitna popolna prepoved uporabe kopalnic in škropljenja vrhov, se pozivljajo vsi, ki so priključeni na mestno vodovodno omrežje, da štedijo v lastnem interesu z vporabo vode in da takoj popravijo vse nedostatke pri hišnih vodovodnih inštalacijah, to je klosetih in iztokih (pipah). V slučaju neupoštevanja vodovodnega reda in tega poziva bo mestno načelstvo mariborsko prisiljeno ustaviti v najkrajšem času škropljenje cest in uvesti proti krivcem kazensko postopanje z smislu § 66 in 77 obč. reda za mesto Maribor.

Fotografiranje Mariborskega otoka in tamkaj se nahajajočih kopalniških naprav je v smislu svoječasne sklepa mestnega občinskega sveta dovoljeno le onim osebam, ki se izkažejo s tozadevno izkaznico Olepševalnega in tujsko-prometnega društva za mesto Maribor in okolico v Mariboru. Razglednice otoka in kopalnišča založi ime-novano društvo, ki skrbi tudi za razpečevanje po pooblaščenih osebah, oz. tverdkah. Razglednice, ki jih društvo založi, so opremljene potom štampiljke z napisom: »Mariborski otok. Olepševalno društvo za mesto Maribor.« Vse druge razglednice se bo-dee zaplenile, proti založnikom in fotografom pa uvedlo oblastveno postopanje.

Mlečne izdelke in brezalkoholne pijače bodo prodajali na posebnih stojnicah v mestnem parku. Reflektanti morajo do 20. t. m. vložiti prošnje na Olepševalno društvo za mesto Maribor in okolico.

Hude opekline je zadobila po celem telesu minuli terek Ema Car, stanujoča na Radvanjski cesti. Hotela je hitro skuhati večerjo svojemu bratu, ki se je vrnil utrujen iz dela. Ker pa mokra drva niso hotela gorjeti, jih je polila s špiritom. Pri tem pa ji je eksplodirala v rokah steklenica s špiritom, ki se je razlil po obleki in začel gorjeti. K sreči je bil brat prisoten, ki je sestro takoj priskočil na pomoč. Ponesrečenka je zadobila po celem telesu hude opekline in so jo morali z rešilnim avtomobilom odpremiti v splošno bolnico.

Nezgodi. Minuli terek je na Meljski cesti tesarski pomočnik Vesjak tako nesrečno padel, da si je pri padcu zlomil levo

Majdica pere za svoje punčke.

Mala Majdica je svojim punčkam dobra mamica. Ona skrbi za to, da so vse njihove oblečke vedno vzorno čiste. Enkrat na teden ima veliko pranje. Seveda jemlje za to samo Schichtov Radion. Ona je že pri svoji mami videla, da postane s Schichtovim Radionom oprano perilo belo kot sneg in da se pere hitro in lahko, kajti

**SCHICHTOV
RADION
PERE SAM
IN VARUJE PERILO
ZAJAMČENO BREZ KLORA**

Nadure v tovarni „Westen“ d. d. v Celju.

[Sodba celjskega okrajnega sodišča.]

Te dni je bila zaključena prva tožba, ki se je vršila zadnja leta pred celjskim okrajnim sodiščem radi plačila 50% povška za nadurno delo. Tožil je bivši predelavec Franc Bornšek tovrno »Westen« d. d., tovarno emajlirane posode v Celju na plačilo zneska Din 4611.50 za 50% povšek opravljenih nadur, ki jih je zaslužil pri tovarni »Westen« od 30. avgusta 1928 do 4. marca 1931, ko je tam izstopil iz službe. V vsem tem času Franc Bornšek sicer nikdar ni zahteval izplačila 50% povška za nadurno delo, ampak je brez ugovora sprejmal plačilo nadurnega zaslužka z navadnimi zneski, kakor za redne ure, ker se je bal, da bi ga tovrno »Westen« sicer odpustila iz službe. Pač pa si je F. Bornšek redno zapisoval vse nadure, da bi jih mogel potem ob izstopu iz službe od tovrne »Westen« iztirjati. Vsega skupaj je opravil Bornšek v tem času 1891 nadur, za katere je znesel 50% povšek Din 4611.50.

Tovarna »Westen« Bornšku ob izstopu ni hotela plačati zahtevanega povška za te nadure. Ko pa je B. potem tovarno opominjal na plačilo po odvetniku dr. Reismanu iz Maribora, je poslala tovarna v Maribor svojoega podravatelja na pogajanja. Pri zastopniku dr. Reismanu je izjavil »Westenov« podravatelj, da bi bila tovarna »Westen« pripravljena plačati kak znesek, a le na ta način, če bi se Bornšek obrnil na glavnega lastnika tovarne, g. Westena, s prošnjo za kako podporo. Zastopnik Bornška je to miloščno odklonil z utemeljitvijo, da zahteva B. le svoj zakonito utemeljen zaslužek in je na to vložil tožbo. Sodišče je po dveh razpravah tožbi ugodilo

in obsodilo tovrno »Westen« v plačilo 50% povška za opravljene nadure v znesku Din 4611.50 s 5% obrestmi od 4. marca 1931 naprej, plačilo sodne takse v znesku Din 216.80 in vseh pravnih stroškov.

Sodba ugotavlja, da je brezpredmeten ugovor tovarne »Westen«, češ, da je Bornšek prejemal tedensko mezdo vedno brez pritožbe, čeprav je prejemal denar v zavrtkih z napisom »Reklamacije javiti takoj po prejemu plačila« in se s tem molče odnekel vsakomorebitnemu nadaljnjemu zahtevku. Tudi ni merodajno, če Bornška po navedbi tovarne nihče ni silil k nadurnemu delu, ampak je isto opravljal prostovoljno, ker je opravljal isto z vednostjo obratovodje in mu je tovarna tudi plačevala nadure kakor normalne delovne ure.

§ 10 zakona o zaščiti delavstva, ki določa 50% povšek za nadurno delo, je

prisilnega značaja

in se ne da preiti niti z dogovorom ter ima kot določilo socialne zakonodaje namen, ščititi delavstvo pred izkoriščanjem po delodajalcu.

Ugotovljeno je, da se tožnik zahtevku na izplačilo 50% povška za nadure ni izrecno odpovedal in da ta povšek v urno mezdo tožnika ni bil kalkularan. Vsled tega je bilo tožbenemu zahtevku, ki se je izkazal kot povsem utemeljen, ugoditi.

Sodba je izzvala med delavstvom v Celju, posebno pa v »Westenovi« tovarni, pravo senzacijo in so med tem že tudi drugi delavci vložili proti »Westenu« tožbe za izplačilo 50% povška nadurnega dela.

roko. J. Krivec iz Tezna pa je padla s kolese in se poškodovala na levi nogi.

Ukradeno je bilo dvokolo znamke »Styria« izpred glavne pošte vajencu Antonu Mandlu. Kolo je vredno Din 1500.— in je last delodajalca.

Studenci pri Mariboru

Poučni izlet Ljudske univerze v Studencih. Ljudska univerza v Studencih priredi v slučaju ugodnega vremena v nedeljo, dne 19. julija poučni izlet na Pohorje, in sicer na Smolnik. Zbirališče je pri jutranjem vlaku na Koroškem kolodvoru. Odpeljemo se do Ruš. Povratek z večernim vlakom. Izlet vodi g. Robnik. Vsakdo je dobrodošel.

Ruše.

Skupščina agrarnih gozdnih interesentov v Rušah. V nedeljo, dne 12. t. m. so se zbrali k ustanovnemu občnemu zboru pašniške in gozdne zadruge interesenti iz Ruš in okoliških občin. Ustanovitev zadruge je v zvezi z zakonom o likvidaciji agrarne reforme. Zadruga se bo prijavila kot agrarni interesent za gozdove in pašnike grofa Zabejo, italijanskega državljanca, katerega posestvo obsega okoli 400 ha gozdov ter več sto ha pašnikov, travnikov, njiv, sadonosnikov, vinogradov ter okoli 100 zgradb, velikih in malih hiš, v območju občin Bistrica, Ruše, Lobnica, Smolnik, Činžat, Puščava do Sv. Lovrenca na Pohorju. Desetletja že traja borba teh interesentov. Borili so se posamezno in v skupinah, vedno pa so dosihdob naleteli na težkoče, vsled česar je del teh interesentov že obupal. Novi zakon o agrarni reformi jim je zopet dal pobudo za novo akcijo. Sedaj so si ustanovili zadrugo kakor jo tozadevni zakon predvideva. V odbor so bili izvoljeni po večini interesenti iz Ruš in oko-

lice, med drugim tudi zadr. Magdič v Rušah, ki daje interesentom tudi vsa pojasnila radi pristopa v zadrugo.

Trbovlje.

Velik nedeljski izlet na Lizo. V nedeljo je priredila podružnica »Pri-jatelj prirode« družinski izlet k Lizi (nad Trbovljem), na katerega so bili povabljeni tudi sodruzi iz Hrastnika. Vzlic temu, da so imeli oni sami družabno prireditev, so se udeležili (6) tega izleta in prinesli s seboj kotel za kuhanje. Iz Trbovelj se je podalo že v zgodnjih jutranjih urah staro in mlado k Lizi. Nekateri so prispeli kasneje. Vodja je poiskal primeren prostor za taborenje, nakar je pričelo živahno življenje. Tri sodružice so takoj pristopile h kotlu in so bile več ur zaposlene s kuhanjem. Razdelile so 67 porcij in sicer: 25 otrokom, ostale pa odraslim. Tudi godbo smo imeli s seboj (harmoniko in gosle). Popoldan je bilo slikanje vseh izletnikov. Ceravno je bil vroč dan, smo se imenitno zabavali, ker smo imeli svoj tabor v lepi smrekovi hosti. Tudi oni izletniki, ki so šli prvičkrat z nami, so bili presenečeni, ko so sami videli, kaj lahko društvo nudi svojim članom in drugim. Cel čas je vladala tudi najlepša sloga. Ko smo skupno korakali skozi Trbovlje, je občinstvo strmelo in gledalo, kajti toliko izletnikov skupaj se ne vidi lahko. Bilo nas je 87 odraslih in 26 otrok. Obljubili smo si, da kmalu priredimo enak izlet. V soboto, dne 18. julija se pelje ena skupina v Zagreb na izlet na Sljeme. Druga skupina priredi v nedeljo zjutraj izlet na Ostriž (Zasavje).

Tudi Ti

se moraš zavedati, da čas hiti. Ali si v tem mesecu že pridobil »Delavski politiki« novega naročnika? Opozori na to dolžnost tudi svojega prijatelja! ---

VABILO

na otvoritev novo renovirane gostilne Ivan Mraz (preje Stumpf)
v Studencih pri Mariboru, ki se vrši dne 19. julija 1931 z vrtnim koncertom **Glasbenega društva žel. delavcev in uslužb. v Mariboru** pod vodstvom priljubljenega kapelnika g. Maksa Schönherrja. — Začetek ob 15. uri. — Vstopnina prosta. — V slučaju slabega vremena se prireditev preloži na dne 2. avg. t. l. — Za obilno udeležbo prosi **gostilničar in odbor.**

Cvetko Kristan:

Veliki gospodarski načrti jeseniških kovinarjev.

(Gorenjska pjaliletka.)

Jesenjska kotlina je za trboveljskimi revirji morda najbolj industrializiran kot Dravske banovine. Preko 2400 delavcev je tu zaposlenih v ogromnih obratih Kranjske industrijske družbe na Jesenicah, Javorniku in Dobravi. Razumljivo je, da tu v teh krajih delavske strokovne organizacije niso šibke in ker so bili kovinarji že od nekdaj zelo razredno zavedni (vsaj v naših krajih), je tu seveda najmočnejša svobodna strokovna organizacija.

25letnica obstoja kovinarske organizacije.

Ta organizacija pa ni tu le najmočnejša po številu, marveč tudi po svojem delu. Mi-mogrede omenjam, da bo praznovala ta organizacija letos v avgustu prav slovesno 25-letnico obstoja. Ta organizacija se zaveda svojih nalog do delavskega razreda in zato so v njej združeni kovinarji že zgodaj začeli z delavskim gospodarskim delom, na polju zadrugnih organizacij. Že takoj leta 1909 so tamonjski kovinarji ustanovili svoje Konzumno društvo za Jesenice in okolico, ki se je pozneje leta 1911 združilo s Konzumnim društvom za Ljubljano in okolico, s sedanjim Konzumnim društvom za Slovenijo, s katerim tvori še danes celoto, a se bo po novem decentralizacijskem načrtu v kratkem popolnoma osamosvojilo.

Razvoj delavskega združništva po vojni.

Ko je Konzumno društvo vsled lepega napredka delavskega strokovnega, zlasti pa zadrugnega gibanja, kupilo leta 1919 znano zbirališče jeseniškega delavstva »Pri jele-nu«, je postal ta dom pravi »Delavski dom«. Še istega leta se je ustanovila na Jesenicah Stavbna in gostilniška zadruga »Delavski dom«, ki je vzela od Konzuma ta dom, zlasti tamonjsko zadrugo gostilno, v najem in dom je postal nele središče, marveč srce in trdnjava jeseniškega zavednega delavstva. Ta zadruga je pod vodstvom agilnih sodrugov, tako Pintarja, Sušnika, Jerama, Zormanja, Rotarja, Zugwitza in dr. neumorno delovala, kmalu adaptirala ta dom, ustanovila zadrugno kino itd. Ker pa je bilo v zadrugi dvorani vsled agilnosti sodrugov, ki so se udeleževali pri delavskem kulturnem pokretu premalo prostora: dramatične in kinoprireditve se niso mogle obnem vršiti, se je zadruga »Delavski dom« obnem s Konzumnim društvom za Slovenijo odločila leta 1926 zgraditi posebno zgradbo za kino, obnem pa adaptirati »Delavski dom« in zgraditi tkzv. srednjo dvorano. To se je zgodilo in poleg »Delavskega doma« stoji zelo okusna zgradba kina »Radio«, ki je poleg kina »Svobode« v Trbovljah edini delavski zadrugni kino v Jugoslaviji. Srednja dvorana se je uporabila za zelo okusno jedilnico, prejšnja kino-dvorana pa služi s svojim odrom za dramatične predstave »Svobodašev«, za delavske koncerte, predavanja, največkrat pa za zborovanja jeseniškega delavstva, za članska zborovanja kovinarjev, za seje saveznega sveta delav-

stva jeseniških tovarn (150 članov) in druga zborovanja. Dom je odslej Meka jeseniško-dobravsko-javorniškega delavstva in imajo v njem sedež vse delavske organizacije tega revirja. Na dvorišču, oz. obširnem vrtu stoji še posebna zgradba, posvečena jeseniški delavski kovinarski godbi, tkzv. glasbeni paviljon, poleg tega pa je na naravni skali, ki stoji sredi vrta, napravljen tkzv. »prižnica« s stopnicami in govorniškim odrom za ev. zborovanja na prostem.

Seveda delo tudi drugače ni počivalo. Leta 1923 so jeseniški delavci ustanovili svojo zadrugo hranilnico in posojilnico. Ta Splošna hranilnica in posojilnica za Jesenice in okolico s s. Zugwitzem na čelu je pokazala razumevanje delavstva za lastni denarni zavod, kateremu lahko ta zaupa svoje prihranke in od katerega lahko dobi v času potrebe pomoč v obliki posojila, ne da bi s tem žrtvoval svojo neodvisnost. V kratki dobi šestih let je ta zadruga zbrala preko 1 milijon prihrankov jeseniškega delavstva, ne da bi pri tem hranilni oddelek Konzumnega društva za Slovenijo trpel najmanjše škode in sporedno zbral tudi več milijonov Din prihrankov delavstva, ki si je svestno, da je treba danes še vedno skrbeti v mladih letih za stara, a da je treba z denarjem, ki se ga trenutno ne potrebuje, podpirati in pomagati lastna delavska podjetja, ne pa nasprotnih podjetij, ki le pomagajo stiskati jarem, ki delavstvo že itak oklepa.

Še več. Koncem leta 1927 je delavstvo ustanovilo dve novi gospodarski organizaciji: zadrugo za gradbo stanovanj »Stan in dom« za Gorenjsko in delavsko produktivno zadrugo »Klavnica za Gorenjsko«. »Stan in dom« je bil ustanovljen po vzgledu ljubljanskega »Stana in doma«. Takoj je šel na delo in prosil pri tamonjskih občinah Jesenice in Javornik za posojilo, oz. za garancijo za stavbeno posojilo po vzgledu ljubljanske in viške občine. Jeseniška občina je tako garancijo gladko od-bila, češ, da bo gradila sama, vendar do danes menda še ni postavila ničesar. Izgovor je vedno dober. Tu se je pokazala zopet nepravilnost delovanja onih delavcev, ki sestavi občinskega sveta niso pravočasno posvečali dovolj pažnje. Javorniška občina pa je dovolila posojilo Din 500.000, a nudila je slabe pogoje, ki jih je oblastni odbor, ki tedaj ni bil delavskemu stavbenemu združništvu prav nič naklonjen, še precej poslabšal. Na ta način je morala zadruga »Stan in dom« odkloniti tudi to garancijo.

Delavstvo se je zateklo k samopomoči.

Organizirani kovinarji so sklenili leta 1929, da bodo plačevali tedensko po 5 in 10 Din v tkzv. stavbeni sklad kot brez-obrestno posojilo svoji zadrugi in sicer v dobi 5 let. Ta kapital ostane sicer last vsakega posameznega člana in ga lahko po preteku te dobe dvigne, ali brez obresti. Po preteku te dobe se pa začne obrestovati, oz. se porabi tedaj ali že prej za

gradnjo delavskih zadrugnih stanovanj. Zadruga je s pomočjo tega denarja kupila za Din 150.000 pod Možakljo 16.580 kv. metrov sveta, ki je domalega že popolnoma plačan. Preko 400 jeseniških kovinarjev se je udeležilo te akcije in so plačevali ta denar, ki jim ga je tovarna odtegovala.

(Konec prihodnjič.)

Radio.

II. delavska olimpijada in dunajski radio.

Vse naše čitatelje opozarjamo na sledeči program dunajskega radia, kar se tiče olimpijade na Dunaju:

1. Petek, dne 17. julija ob 18.30: Predavanje o olimpijadi.
2. Od sobote, dne 18. t. m. do ponedeljka, dne 27. julija dnevno krog 19.30 ure pet do deset minut poročilo o poteku in tekmah na Delavski olimpijadi v zvezi z večernim časovnim znakom radia Dunaj.
3. Nedelja, dne 19. julija od 9. do pol 10. ure: Otvoritev svetovnega otroškega dneva. Fanfare s stolpa Rathausa (občinske hiše), otroški zbori.
4. Nedelja, dne 19. julija od 15.30 do 15.50: Prenos množinskih prostih vaj otrok z dunajskega dirkališča (Trabrennplatz).
5. Četrtek, dne 23. julija, od 18.45 do 19.15 ure: Reportaža o obisku športnih in tekmovalnih prostorov in oris nastopa in pohoda narodov v stadionu.
6. Petek, dne 24. julija, od 17.50 do 18.05: Oris s startnega prostora starta za plavanje »Povprek Dunaja« (Quer durch Wien). Od 18.20 do 18.40 ure prenos s cilja plavanja in poročilo o teku na 25 km.
7. Sobota, dne 25. julija, od 17.50 do 18. ure: Prenos tekmovanja z motornimi kolesi na dirkališču.
8. Nedelja, dne 26. julija, od 15.10 do 15.20 ure in od 15.40 do 15.50 ure prenos množinskih prostih vaj žena in mož. Od 16.55 do 17.10 prenos zaključne igre (finala) v rokometu. Od 18.50 do 19.50 prenos drugega polčasa finala za nogometno prvenstvo.

Naše delavske športnike opozarjamo na te prenose, oz. na ta poročila in jim svetujemo, da naj se sproti informirajo s poslušanjem radia po Delavskih in Zadrugnih domovih o poteku te njihove olimpijade, da bodo tako v duhu prisostvovali in združeni i s svojimi jugoslovanskimi sodrugi, ki bodo na Dunaju, i z vsem ostalim delavstvom sveta, ki proslavlja one dni enega svojih največjih praznikov. Najhitrejša in najboljektivna poročila boste dobili te dni po radiau.

Cv. K.

Delavski sport.

Prijateljska tekma »Svobode« Maribor s »Slobodo« Varaždin, ki se je vršila minulo nedeljo v Varaždinu, je končala s 4:2 v prid »Slobode«. Po tekmi se je vršila prijateljska zabava, pri kateri je goste pozdravil predsednik varaždinske »Slobode« s. Belon in tajnik s. Ivanuša. Oba delavska kluba pa je pozdravil tudi slučajno navzoči zastopnik Delavske zbornice iz Zagreba Komericky. Mariborčani so odnesli najlepše utise in bilo bi želeli, da se med delavskimi športnimi klubi večkrat priredijo take prijateljske tekme, ki bodo mnogo pripomogle k boljšemu medsebojnemu spoznavanju.

Zabukovca.

Pevski koncert »Svobode«, Pevski odsek »Svobode« v Zabukovci priredi v nedeljo, dne 19. julija ob 4. uri popoldne na vrtu s. Ivana Zupanca KONCERT, na katerem bodo nastopili tudi zunanji pevski zbori, in sicer: Pevski zbor »Svobode« iz Celja, Liboj in pa domači pevski odsek »Svobode« iz Zabukovca. Delavke in delavci! Udeležite se vsi tega koncerta delavskih pevcev, da s tem podprete pionirje delavske pesmi.

Tivar obleke

Lastna izdelava blaga in podloge nam omogočuje nuditi

TIVAR OBLEKE

za gospode, dečke in otroke najboljše kakovosti po najnižjih cenah!

CENA OBLEK ZA GOSPODE	Din 240— do 750—;
ZA DEČKE:	Din 200— do 330—;
GAMBETA OD 11 DO 14 LET:	Din 210— do 270—;
MORNARSKA OBLEKA OD 3 DO 10 LET:	Din 130— do 150—;
OBLEKA ZA OTROKE OD 3 DO 10 LET.	Din 110— do 270—;
RAGLAN:	Din 650—;
HLAČE:	Din 90— do 180—.

Vrsta
Tek. štev.
Prodajna
cena
50
Pazite
na gornjo ceno

Obiščite naše prodajalce v Mariboru:

Jakob Lah, Glavni trg 2
in Veletrgovina

H. J. Turad, Aleksandrova c. 7

pa se bodete uverili o resničnosti naših navedb,
Prost ogled, ne da bi se sililo k nakupu!
Pazite na zaščitni znak in tvorniško ceno.

Pazite se pred ponaredbami!

PIŠARNIŠKE POTREBŠČINE

PAPIRNICI
LJUDSKE
TISKARNE

ŠLOMŠKOV TRG 6

Pristopajte k zadrugi

„Delavski dom“

r. z. z. o. z. v Mariboru

Pristopnina znaša 5 Din,
delež 125 Din. Vsak de-
lavce, delavka naj sma-
tra za svojo dolžnost da
bo član te delavske
zadruga.

Nalagajte svoje prihranke

v Štajerski hranilnici in posojilnici
v Mariboru, Rotovski trg štev. 6.

Posojila dajemo po
ugodnih pogojih!

Vloge obrestujemo po 6 1/2 %
proti trimesečni odpovedi.